

דבר העורך

כיצד סדר סעודה

נשתנו העיתים: רואים באינספור מקומות בחז"ל שסדר הסעודה שהיתה בזמנם, שונה בתכלית מסדר הסעודה של זמננו, ואין לנו את סדרי הסעודה שהיו בזמנם, וכידוע השינוי במציאות לעיתים עלול לגרום לשינוי בהלכה.

מבואר **בגמ'** (ברכות דף מג.) ומקורו **בתוספתא** (ברכות פרק ד הלכה ח) "כיצד סדר סעודה" שהיה מהלך מסודר סדר הישיבה,

נטילת ידים, מה אוכלים ושותים, לפי שלבי הסעודה, סדר הכיבודים וחשיבות הגשה על ידי שמש, והיו יושבים מסובין על כורסאות ומיטות כמו בליל הסדר, והשולחן הוגש לפנייהם ועליו האוכל, וכאשר סיימו במשנה סעודתה שהיה מנער את השולחן בלי שולחן, כמבואר **במסורה** שהיה מנער את השולחן בכדי לסלק את שיירי האוכל, והשולחן שימש כמו מגש להגשת האוכל למסובין, ובליל הסדר היו עוקרין את השולחן כדי להתמיה את התינוקות.

לעומת זאת כיום צורת הסעודה, שיושבין זקופין ליד השולחן, ולא עוקרים את השולחן אלא מגישים אוכל על גבי השולחן, וקשה כיום לעשות הסיבה בליל הסדר בדרך מלכות ונחוצות כפי שהיה בעבר.

וכן מצוי שעוברים ממאכל אחד למשנהו, ולא מבדילים ביניהם כל כך, וזה הפשוט בתוס' שכיום אין אחנו מסיחים דעתנו מן הפת, כי כיום המציאות היא שבאמצע הפת אוכל ממאכלים אחרים, וכשאוכל מאכלים אחרים, עדיין לא הסיח דעתו מן הפת.

ומובן היטב מחלוקת הפוסקים האם בסעודות גדולות, לרוב חשיבות הסעודה, חוזרים למה שהיה פעם בכל סעודה, שבזמן שמסלקים את הפת ועוברים למנה עיקרית שוב לא יאכל כלום מהפת, או שמכל מקום עדיין דעתו על הפת.

וזה היסוד של הפולמוס שלפנינו, מצד אחד קיפול עשרות השולחנות וסילוק תכולתם בכדי לפנות מקום לרחבת הריקודים נחשבת כעקירת השולחן שהיתה בזמן הגמ' ובמציאות לסועדים אין מקום לשבת. מאידך אין בפעולה את המשמעות של עקירת השולחן שהיתה בזמן הגמ', שאין מסיחים דעת מהסעודה.

בברכת התורה עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'ריקודים באמצע הסעודה'

סילוק הפת ועקירת השולחן

תקציר: סדרת המאמרים בנושא 'סעודה כהלכה': הגיליון הראשון בסדרה מספר 432, בנושא 'אכילה לפני הסעודה'; הגיליון השני מספר 433 בנושא 'משקאות בסעודה'; הגיליון השלישי מספר 434 בנושא 'מנת פתיחה בסעודה'; הגיליון הנכחי 435 בנושא 'ריקודים באמצע הסעודה'; והגיליון הבא האחרון בסדרה מספר 436 בנושא 'קינוחים בסוף הסעודה'.

כיצד מרקדין: מצוי בסעודות של חתונות, שמסלקים את השולחנות בכדי שיהיה מקום עבור הריקודים; בתחילת השמחה, כאשר החתן נכנס לאולם בין המנות, בדרך כלל משאירים את רוב השולחנות, בשלב זה אין שאלה - כי מיד אחרי הריקודים ממשיכים את הסעודה.

השאלה מתחילה, לאחר שהסועדים סיימו את אכילת המנה עיקרית, ולכבוד שמחת הריקודים עם החתן מפנים את רוב השולחנות לפני ברכת המזון (הנוהגים לברך קודם ברכת המזון, ואח"כ סילוק השולחנות וריקודים שניים, אין להם שאלה), ונשאר אוכל בשולחן כבוד, כיבוד קל בבר, וכמה שולחנות בסמיכות לבר, לסועדים של הבר. והשאלה מתבקשת, האם צריך לברך ברכה ראשונה וברכה אחרונה על המאכלים שאוכל, ועל השתיה ששותה בשעת הריקודים.

1. שלשה כללים בסעודה

שלש שיטות בראשונים: מבואר **בגמ'** (ברכות דף מא:), ונפסק להלכה **ברמב"ם** (הלכות ברכות סימן ד סעיף יא), **ובשו"ע** (סימן קעז סעיף א-ב), שרב פפא חידש ג' כללים בסעודה; א. דברים הבאים בסעודה מחמת הסעודה, לא צריך לברך עליהם, לא לפנייהם ולא אחריהם. ב. דברים הבאים שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה, צריך לברך רק לפנייהם ולא לאחריהם. ג. דברים הבאים אחרי הסעודה, צריך לברך לפנייהם ולאחריהם. ונחלקו הראשונים בביאור דברי רב פפא, ויוצא מזה כמה נפסק"מ להלכה.

לשיטת **רש"י** (ד"ה דברים הבאים, ואילך) א. מחמת

לער בספר יוחק

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת הג"ר שלמה חנן בן הג"ר חיים רוד פערל זצ"ל, זכה להעמיד תלמידים הרבה וללמדם רבר ד' זו הלכה נלב"ע י"ב אלול תשע"ה ת.נ.צ.ב.ה.

הזה, שאין אנו רגילים למשוך ידינו מן הפת עד ברכת המזון, היינו רק בסתם סעודה, למרות שגומרים את הסעודה, אין רגילים לסלק את הפת מעל השולחן, אבל בסעודות גדולות מצוי שרגילים לסלק את הפת מהשולחן, וטעונים ברכה לפנייהם ולאחריהם.

ונפסק ב**שו"ע** (סימן קעז סעיף ב, ובבאר הגולה ובמשנ"ב שם), כשיטת התוס' והרא"ש, שהמנהג היה בזמן חכמי הגמ', שהיו מושכים ידיהם מאכילת הפת, וקובעים עצמם לאכילת פירות ושתייה, וכל מה שאכלו ושתו אז, בין דברים הבאים מחמת הסעודה שלא מדברייהם, בין דברים הבאים שלא מחמת הסעודה, צריכים ברכה לפנייהם ולאחריהם, דהמוציא וברכת המזון אין פוטריין אלא מה שזאכל תוך עיקר הסעודה. ומסיים השו"ע, שדין זה אינו מצוי בינינו, שאין אנו רגילים למשוך ידינו מן הפת עד ברכת המזון.

ומבאר **ביאור הלכה** (שם ד"ה שאין), שנחלקו הנושאי כלים בכוונת השו"ע, לדעת **הלבוש** כוונת השו"ע כדעת הטור, שרק בסעודות רגילות אין מסלקין עצמנו מן הפת, אבל בסעודות גדולות אנחנו כן רגילים למשוך ידינו מן הפת, ואין דעתנו לאכול מהפת, אפילו שמניחין פרוסות על השולחן.

מאיך לדעת **הב"ח** (סעיף ב) **והמגן אברהם** (ס"ק ז) **והאליה רבה** (ס"ק י) **והחיי אדם**, כוונת השו"ע שלעולם דעתנו על הפת, והוסיף החיי אדם שכך המנהג. ומכל מקום אם סילק את השולחן, מבאר במג"א הביאו **ביאור הלכה**, שחייב בברכה.

וכתב הביאור הלכה, שמחלוקת הפוסקים תלויה במחלוקת הראשונים, לדעת **הכלבו** (דף יז:) **והרשב"א** (דף מא: ד"ה אמר) **ותלמידו רבינו יונה** (דף כט: ד"ה מיהו) תלוי בסילוק השולחן, שדוקא בימיהם שהיו מסלקין השולחן והיה נראה כסעודה אחרת, אבל אנו לא מסלקין את השולחן, ותמיד דעתנו על הפת, ולא הזכירו הסרת הפת, ולכן גם בסעודות גדולות נחשב המשך הסעודה. אבל **בר"ח** **שהובא באור זרוע**, **וערוך וברמב"ם** **ותוס' רבינו יהודה ורא"ש והגהות מיימוניות** **ושאר הראשונים**, שלא הזכירו 'סילוק השולחן', ורק 'שמשכו ידיהם מן הפת', אם כן דעתם כהטור, שבסעודות גדולות כן שייך סילוק.

חכמי ספרד: כתב **הברכי יוסף** (סימן קעז אות ב) בשם **מהר"ש אלגאזי** במצרים בסיום הסעודה מסלקים את השולחן, ומביאים שולחן אחר טעון פירות, ומניחים עליו גם פרוסה קטנה של לחם על כלי המלח, וצריך לברך על הפירות ברכה אחרונה.

ונחלק עליו **הכף החיים** (סימן קעז ס"ק יד), שמסתמת דברי השו"ע נראה, שבימי חכמי הגמ' רוח אחרת היתה בהם, והטבע שלהם היה, אחרי סיום אכילת הלחם, לא לאכול עוד לחם עד סוף הסעודה, ולכן היו צריכים לברך על הפירות ברכה אחרונה, לא כן הטבע שלנו שאין אנו מושכין ידינו מהפת לגמרי, ואם יגישו לחם יאכלו גם בהמשך הסעודה,

הסעודה - פירושו מאכלים שבאים לפת את הפת. ב. שלא מחמת הסעודה - דישה, שבא למזון ולא לפת את הפת. ג. לאחר הסעודה - פירות שרגילים לבוא לאחר הסעודה, אפילו אם מונושים באמצע הסעודה, צריך לברך עליהם ברכה ראשונה כי אינם מלפתים את הפת, וברכה אחרונה, כי לא מזין.

לשיטת **תוס'** (ד"ה לאחר הסעודה) **והרא"ש** (ברכות פרק ו סימן כו), **והמרדכי** (סימן קלה) **וסמ"ג** (עשין כז קיא סוף ע"ג) **והגהות מיימוניות** (פרק ד אות כ) **ותלמידו רבינו יונה** (דף כט: מדפי הר"ף ד"ה ומיהו) א. מחמת הסעודה - פירושו בשר ודגים ודישה וכדומה. ב. שלא מחמת הסעודה - פירות. ג. לאחר הסעודה - מאכלים שבאים לאחר שמשכו ידיהם מן הפת קודם ברכת המזון, אפילו מאכל שרגיל לבוא מחמת הסעודה (כגון בשר ודגים), אינו נפטר בברכת הפת, וצריך ברכה לפנייהם ולאחריהם.

לשיטת **הרשב"א** (ד"ה שלא מחמת סעודה) שלושת הכללים של רב פפא, מדברים רק באכילת פירות, כגון תאנים וענבים; א. מחמת הסעודה - פירות שבאים לפת, אין טעונים ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם. ב. שלא מחמת הסעודה - פירות שלא מלפתים ודרכם לבוא תוך הסעודה, מברך רק לפנייהם ולא לאחריהם. ג. לאחר הסעודה - כיון שסילק ידו מן הפת, צריך לברך על כל סוגי הפירות לפנייהם ואחריהם.

ומחדש הרשב"א, שכל זה רק בפירות, אבל בשר ודגים וכדומה, אפילו שאוכלם אחר הסעודה, אין מברך לא לפנייהם ולא לאחריהם, כי הם בעצמם מזון הן, ואינן באין לקינוח סעודה אלא להשביע, והן בעצמן מן הסעודה, ופת פוטרת כל מה שבא למזון ולהשביע.

בזמננו: כתבו **תוס' והרא"ש** (שם) שהדין השלישי אינו מצוי בינינו, כיון שאנחנו לא מושכים ידינו מן הפת עד אחר ברכת המזון, וכל שעה שאנו אוכלין פירות או שום דבר קודם ברכת המזון, דעתנו לאכול עדיין פת.

ובתלמידו רבינו יונה (שם) כתבו אותו דין מטעם אחר, שבזמננו היו נוהגים לעקור השולחנות קודם ברכת המזון, ולכן נראה כסעודה אחרת, אבל בזמננו שאין מסלקין השולחן, למרות שסיימו לאכול, כל זמן שלא בירכו, נחשב כמו בתוך הסעודה.

2. שיטות הפוסקים להלכה

היסח הדעת: הלכה פוסק **הטור** (סימן קעז) את הדין השלישי של רב פפא כשיטת התוס' והרא"ש, שאם הביא לאחר הסעודה לפני ברכת המזון, בין מאכלים שבאים מחמת הסעודה בין מאכלים שאין באים מחמת הסעודה, כמו שרגילין היום בסעודות גדולות, לאחר שמושכין ידיהן מן הפת מברכה אותן, ועורכין השולחן בפירות ובמיני מגדים ושתייה, צריך לברך בין לפנייהם בין לאחריהם.

ופירש **הבית יוסף** (סימן קעז) כוונת הטור, למרות שתוס' והרא"ש ורוב הראשונים אומרים שלא מצוי בזמננו הדין

היוצא בתי ניסן

הודעה חשובה ומשמעות
בעקבות הצלחה הגדולה אשתוקר
ולאור הבריקות הגבוה
שמחים אנו להודיע כי גם השנה תיקיים איה
יום עיון במגמת המלכות בארץ

סיור לימודי הלכתי

בשילוב מעמד ברכת האילנות ברוב עם

יום העיון יתקיים ביום 2 ר"ח ניסן תשפ"ד
בין השעות 11:00 בבוקר עד השעה 1:30 בצהריים.
במתחם בית הגדרש ללילכה בהרושבות - אמות אי"ש
רובע המלצר | בכניסה לשכונת הר נוף ירושלים

עיקב מחיבת
לכל משתתף

המעמד
בדומות

התנאים
המיוחדים
המיוחדים
המיוחדים
המיוחדים

סדר היום:

12:00	האנר רבי יוסף אפרזן שליט"א דאש בית הגדרש הודעה ופתיחה באנר פרילי חיים בענת ברידור	11:00	התנחלת בענת בית הגדרש
12:45	סיוך בענת בית הגדרש לכאש לשעשה בענת הבית על ידי הגר אלחנן בקיען שליט"א מחבר הספר המלא ששנת השרה	11:30	סיכום הלכת ברכת האילנות והדבר בעניין
13:30	נשילת המעמד והפילת מעמד ברכת בית הגדרש	11:45	מעמד ברכת האילנות ברוב עם מזרינו ומשנת הגדיא ר בנימין עניקל שליט"א

ועד ידיר
הילכתא
התאגדות חסידות

הודעה בקו הילכתא 085-5377-02 סלחונה 10
או בכל עמדות דודים נמלס עופת הילכתא
מספר המעמדת מנכ"ל הרב ד"ר לירשמה ברידור פון ירושלים | רב ירושלים מקבלו החדרת ביום המעמד

אגודת אי"ש

ושמרתם את המצה

הודעה חשובה לציבור המדקקים בהלכה
בעדוה יתיקם שיעור הלכתי חשוב מאוד הנוגע למעשה

בענין מצה כהלכתה

אפיית המצה המהודרת
באופן פרקטי ומעשי

ע"י הרה"ר יצחק שטראוס שליט"א

אורח האפייה שדויתנו נהנה בעבר | פרוח האפייה כיום | הגדלים באפיית המצה במאמץ
בהזדמרות | תהליך האפייה במצות מנכנה במגזזת ד"ר | הגדוית ועויר הברשות | המגשולות שיש
לדויר מהם בשעת האפייה | יודוירם ודוקוירם המוקטנים בהזדמרות

השיעור יתקיים איה ביום תמישי פרשת שמות בין אור ב תשפ"ד
בין השעות 2:00 - 3:00 בצהריים
בביהמ"ד פיינקל קרלי רובע חסידי קרלי | שנתנו בין ישראל ירושלים

שמעו ודויר נבשכמ

רב חדרנו נתן ללכל החדרת על השיעור דודים ויהי בשעת הבוקר - הודעה בקו היעוירם 02-5377-085 סלחונה 9

ועד ידיר
הילכתא
התאגדות חסידות

הודעה בקו הילכתא 085-5377-02 סלחונה 10
או בכל עמדות דודים נמלס עופת הילכתא
מספר המעמדת מנכ"ל הרב ד"ר לירשמה ברידור פון ירושלים | רב ירושלים מקבלו החדרת ביום המעמד

אגודת אי"ש

יש עקירת השולחן, אבל בדויסא בשר ודגים שבאו לאחר הסעודה אין צריכים ברכה לא לפנייהם ולא לאחרייהם שהם עצמם עיקר הסעודה שבאים להשביע.

ומסקנת הביאור הלכה, לחלק בין המאכלים, אם אוכל אחרי הסעודה פירות צריך ברכה שאינם מעיקר הסעודה, ואפילו בשר ודגים שבאים לפתת כיוון שהסיח דעתו מן הפת גם המלפת טעון ברכה, אבל אם אוכל תבשיל דייסא אחרי הסעודה יש שיטות בראשונים שאינו טעון ברכה לא לפניו ולא לאחרייו, כדון דברים הבאים מחמת הסעודה, וספק ברכות להקל, ולפי מה שמבואר **באחרונים** (סימן רח סעיף יז) שאם בירך על דייסא ברכת המזון יצא, טוב שיכון לפוטרו בברכת המזון.

ותמה **החזון איש** (סימן כז ס"ק ד) על הביאור הלכה, שהראשונים השוו בין בשר ודגים לדייסא, ועל הצד שלא צריך לחזור ולברך, הוא הדין בכל הדברים הבאים מחמת הסעודה.

נקודה נוספת מבוארת בדברי **החזון איש** (סימן כז ס"ק ב), שכל המחלוקת בין תוס' והרא"ש לרשב"א הוא רק בקיעו עצמם לאכול פירות, אבל אם סילק את השולחן ולא קבע דברים לאכילת פירות, אלא ממשיך לאכול בשר ודגים דברים הבאים מחמת הסעודה, לא צריך לברך לכו"ע. ודייק כדבריו **במגילת ספר** (סימן כז אות י), מלשון השו"ע שהדגיש 'היו קובעין עצמם לאכול פירות', משמע שאם לא קבעו, לא חייב בברכה אפילו אם היה עקירת השולחן.

ולכן אין מברכים אחרי אכילת הפירות אפילו אם סילקו את השולחן והגישו שולחן פירות חדש.

ומוסיף הכף החיים, כיוון שנחלקו הפוסקים בדינו בזמן הזה, אין לברך אחריהם מוספק, ועוד שבדיעבד ברכת המזון פוטרת כל מיני פירות. ומכל מקום לכתחילה ראוי להחזיק אצלו פת, ולכוין שאין מסיח דעתו מהפת עד ברכת המזון.

ולדעת **הבן איש חי** (שנה ראשונה פרשת נשא סעיף י), אם משכו ידיהם מן הפת, צריכים לברך על כל מה שמגוישים לשולחן אפילו מאכלים הבאים למזון ושובע, ולכן המנהג להניח פת על השולחן עד ברכת המזון היכר שלא משכו ידיהם מן הפת. וירא שמים לא יסתפק בזה, אלא יאכל מעט מהפת סמוך למים אחרונים, ובעת שמגוישים פירות לשולחן, ומנהג יפה ונכון להגיש בסעודות שבת לפני ברכת המזון מעט דגים עם פת.

3. ביאור הלכה וחזו"א

הפסק להלכה: יכתב הביאור הלכה (שם) שפשוט הטור והשו"ע משמע שבאופן שיש סילוק שולחן, כל המאכלים הבאים אחר הסעודה טעונים ברכה אפילו בדברים הבאים מחמת הסעודה כמו דייסא. וכותב על כך הביאור הלכה, לענ"ד יש לעיין בהמה, כי מה שפסק השו"ע אין חילוק בין דברים הבאים מחמת הסעודה לדברים שאין באים מחמת הסעודה, היינו רק לשיטת **התוס'** והרא"ש ו**הרמב"ם**, אולם הרבה ראשונים חולקים, וכמבואר **ברשב"א** וכן **באשכול בשם רב האי גאון** (בפירושו הראשון כפשטיה דסוגיא) שרק בפירות

4. סילוק השולחנות בריקודים

שאלה ראשונה: העולה מהביאור הלכה, שגם בזמננו שאין אנו מסיחין דעתנו מהפת כל זמן הסעודה, היינו רק כאשר השולחן נשאר לפנינו, אבל כאשר מסלקים את השולחן, ודאי שלכל הדעות נחשב סילוק מן הפת.

ולפי זה דנו פוסקי זמננו, בחתונות שמסלקים את השולחנות עם כל מה שעליהם, יש להסתפק האם נחשב עקירת השולחן, וצריך לברך כעת ברכה ראשונה לפני האכילה וברכה אחרונה אחרי האכילה, על מאכלים שמוגשים בבר אחרי סילוק השולחנות, בין מאכלים שהדרך להגישם בסעודה (בורקס, צ'ולנט, שתיה), ובין קינוחים שהדרך להגישם בסוף הסעודה (פירות, קומפוט, גלידה).

או דלמא לא נחשב עקירת השולחן, בגלל שנשאר אוכל בשולחן כבוד וניכר המשיך הסעודה, ומוגש הרבה אוכל בבר, ויש שולחנות ישיבה בצד סמוך לבר, ולא עקר עצמו מן הסעודה אפילו אם פופעל לא יאכל, מכל מקום הסעודה עדיין נמשכת, והרי עדיין לא הגישו מנה אחרונה שמוגשת רק בבר לצד כיבוד קל נוסף, ובדרך כלל ממשיך לאכול ולשתות מהבר.

סברא נוספת, שכל סיבת קיפול השולחנות הוא רק בכדי שיהיה מקום לריקודים, כי אין מספיק מקום באולם לרקוד כאשר נשאר שולחנות לציבור ולא נחשב סילוק מהפת, ולכן מאכלים שהדרך להגישם בסעודה, נפטרים בברכת המוציא של קודם הסעודה, וכל המאכלים נפטרים בברכת המזון של אחר הסעודה.

חוזר ומברך: בשו"ת שבט הלוי (חלק א סימן רה הערות על סימן קעז) מסתפק בזה, שהרי יש כאן עקירת השולחן וגם היחס דעת מאכילת פת, ומצדד להצריך ברכה לפנייהם ולאחריהם.

ולדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (וזאת הברכה עמוד 79-78) נחשב היחס הדעת וצריך לברך ברכה לפני

ואחרי אכילה ושתיה (בהוראתו אין התייחסות לדין שולחן הכבוד ושולחנות הבר). וכן נוקט בפשיטות הגרמ"מ קרב שליט"א (הלכות יום ביום חלק א פרק יג דין כד), שהקינוחים המוגשים אחרי סילוק הפת בחתונות, טעונים ברכה לפנייהם ולאחריהם, כי אין מצוי כלל פת לפנייהם, והרי זה סעודה חדשה המוגשת בבר. ואמנם כשאוכל קוגל ומיני מזונות יכול לסמוך על ברכת המזון שפוסרת מעין ג'.

אינו חוזר ומברך: מאידך לדעת הגרש"ז אוערבאך זצ"ל (הליכות שלמה פסח פרק ט ארחות הלכה 366) והגר"י חיים פנחס שיינברג זצ"ל (וזאת הברכה עמוד 79-78, שערי הברכה פרק ח הערה טז), הוזת השולחנות לצורך הריקודים, אינה נחשבת סילוק של עקירת השולחן, כי השולחן המרכזי של החתן והשושבינים עומד במקומו, וכל הסעודה נערכה לכבוד הסועדים בשולחן הכבוד.

ועוד, שסילוק השולחנות אינה למטרת גמר הסעודה, אלא רק בכדי לפנות מקום לריקודים, ואין מסיחים את דעתם מהאכילה, והסילוק והיחס הדעת מן הפת לא קשור

לעקירת השולחן בזמננו, כי עקירת השולחן היא לא סיבה בפני עצמה, אלא היכי תמצי לגלות שגמר את הסעודה, אבל בסעודת נישואין ממשכים את הסעודה, ולכן לא מתחייבים בברכה כל זמן שלא מתכוונים לסיים את האכילה.

והוסיף בזאת הברכה (שם) עצה לינצל מכל הספקות, לשמור אצלו מעט פת אפילו פחות מכזית עד סוף הסעודה, כך ודאי לא נחשב שהסיח דעתו מאכילת הפת.

וכן לדעת הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל (חוט שני ברכות עמוד קעא) אינו נקרא סילוק ולא יברך, כי שולחן המזרח' קיים, וכן האוכל בבר.

וכן לדעת העמק תשובה (שו"ת חלק ו סימן כז), אין לברך על המים ששותה בשעת הריקודים, כי השולחן של המחוננים שנשאר עבור סדר ברכת המזון ושבע ברכות, דינו כהניח מקצת תברים, ועוד שכל המסובים נגרים אחר השולחן כבוד שהם העיקר בסעודה, וגופא בתר רישא גריר.

וכתב במגילת ספר (ברכות סימן כו אות י), ליישב את מנהג העולם שלא מברכים על האוכל באמצע הריקודים, על פי דעת החזו"א (הובא לעיל), שאינו נחשב לאחר הסעודה, כי לא קובעים עצמם לסעודה אחרת של אכילה פירות ומגדים, אלא ממשכים לאכול בעמידה ובדרך ארעי מיני מזון ושועב ונחשב כהמשך הסעודה הקודמת. וצ"י שבעין זה כתב בקודש הלולים (עמוד שזו שח).

חילוקי דינים: לדעת הג"ר בן

ציון אבא שאול זצ"ל (שו"ת אור לציון חלק ב סימן יב אות יג) האוכל בחתונה לאחר סילוק השולחנות, אם אוכל פירות צריך לברך עליהם ברכה ראשונה וברכה אחרונה כדעת הברכי יוסף שצ"ח אצלנו סילוק השולחן, ואם אוכל דברי מזונות, לא מברך לא לפניו ולא לאחריו, וכל שכן אם שותה משקה שאינו צריך לברך עליו, שאין אדם מסיח דעתו מהשתיה, שהרי הוא צמחמת הריקודים.

ולדעת הג"ר צבי ובר שליט"א (שיעורי ברכות, ובהוראה לרבני הילכתא), אם נשאר רק שולחן החתן, וכלל הציבור לא יושב שם כלל, אינו נחשב שנשאר שולחן בשביל כולם, אלא נחשב סילוק ועקירת השולחן לשאר המסובים וצריך לברך. אך מכיון שבדרך כלל יש בבר עדיין מאכלים שבאים לשועב, הרי יכול להמשיך לאכול בבר, ולכן אפילו על מאכלים שאינם לשועב, לא צריך לברך לאחריהם, כי נחשב שאוכלם באמצע סעודתו, וצריך לברך רק לפניו. אבל אם מונה בבר רק פירות וקינוחים, נחשב סילוק סעודה, וצריך לברך לפניו ולאחריו. וכמו כן באופן שבשעת סילוק השולחנות בתחילת הריקודים עוד לא הביאו אוכל בבר, נחשב סילוק גמור, וצריך לברך על הכל ברכה ראשונה ואחרונה.

שאלות דומות: מקוצר הגיליון, לא נספיק לבאר את הדין בשבת ערב פסח, שאוכלים את מאכלי החמץ על מפה חד פעמית, ואח"כ מורידים את המפה, ומגישים על המפה החדשה רק מאכלים כשרים לפסח, האם נחשב כמו עקירת השולחן, כיון שהסיח דעתו מן הפת, או לא כי הסרת המפה היתה רק בגלל חששות חמץ ומצה ולא בגלל שהסיח דעתו

סיון כהלאכה

מבואר בגמ' (בבא קמא דף ל.) האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דברכות. ופירש בערוך השולחן (סימן רב סעיף ב) שהכוונה במאכל שיש עליו ספק כגון האם ברכתו 'העץ' או 'האדמה', ומעיקר הדין 'ספק ברכות להקל' וברכה אחת יכול לפטור את המאכל, אבל חסיד מחמיר לפנים משורת הדין ופוטרו על ידי שתי מאכלים אחרים שברכתם ודאי 'העץ' ו'האדמה' בכדי לצאת מהספק.

בהקשר לכך מספר הר"ר ישראל קורניק שליט"א משב"ק אצל כ"ק האדמו"ר הבית ישראל מגור זיע"א שכל האורחים שהיו מגיעים לבית ישראל, בסעודת שבת בבוקר לאחר שכבר בירכו ברכת המזון, והיו מגישים לאורחים צ'ולנט שהיה בו גם אורז, וכידוע שנחלקו הפוסקים מהי הברכה הראויה על הצ'ולנט עם האורז, ולכן היה מכבד אותם תחילה בשלשה דברים כדי לברך שלשה ברכות, ועיגיה לברכת מזונות / בננה לברכת האדמה / יי"ש לברכת שהכל, לפטור את כל הספקות (בטאון אוצר הגנוז אדר ב' תשפ"ד עמוד כה).

מספר גאב"ד קוממוית - ירושלים הג"ר ישראל יצחק מנדלזון שליט"א מרבני ארגון תורה ויהדות לעם, וי"ר קרן השביעית, בן זקוניו של הג"ר בנימין מנדלזון זצ"ל רבה של קוממוית, פעם אחת אבי מורי ראה אותי עומד לשתות כוס מיץ תפוזים טרי שאמא חסטה עבורי, ושאלני איזה ברכה אתה מברך על זה, והשבתי לו 'שהכל', כמבואר בחזו"א שנקרא זיעה וברכתו 'שהכל', השיב לי אבי, אין הכי נמי, אבל אם אתה רוצה להיות חסיד עדיף לברך 'העץ' על תפוז, ו'שהכל' על סודה, ואח"כ לשתות את המיץ תפוזים.

סיום האכילה, אינו מברך על שתייתו.

על פי דברי הבית יוסף, לכאורה צריך להיות הדין כאשר רוקד בסעודת חתונה ושותה מים לצמאו מחמת הריקודים והזיעה צריך לברך, כדין צמא מחמת השיחה, שאינו שותה לצמאו מחמת הסעודה.

אולם לדעת הגר"ח שיינברג זצ"ל (זאת הברכה עמוד 279-278) והגר"צ ובר שליט"א (שיעורי ברכות), אין צריך לברך על השתיה באמצע הריקודים, כי הוא צמא גם בגלל האכילה שלפני כן, ונחשב כדברים הבאים מחמת הסעודה.

וכתב בשערי הברכה (פרק ח הערה מח) כמדומה שמנהג העולם שאין מברכים על המשקה בסעודה, למרות שנעשה צמא מחמת הריקודים. ומסתימת השו"ע והמשנ"ב שלא הביאו דברי האהל דוד, משמע שתמיד נחשב צמא מחמת הסעודה, וכך הדרך בסעודה שנעשה צמא גם בלי ריקודים, ולכן גם כשרוקד נחשב כבא מחמת הסעודה ופטור מברכה, וצ"ע למעשה. ואם ברור לו שאינו צמא מחמת האכילה כלל, יש מקום לברך על המשקים.

מטעם אחר כתב הג"ר בן ציון אבא שאול זצ"ל (שו"ת אור לציון חלק ב סימן יב אות יג) שלא צריך לברך, שאין אדם מסיח דעתו מהשתיה, שהרי הוא צמא מחמת הריקודים.

ויש לציין למבואר בשו"ע הרב (סימן קעד סעיף ב) לגבי משקים הבאים מחמת הסעודה, אפילו אם הם קשורים לפטוריהם מחמת סיבה רחוקה, הם נחשבים טפלים לסעודה ונפטרים בברכת הפת שהיא עיקר הסעודה.

סברא נוספת לא לברך על המשקין באמצע הריקודים, כתב במגילת ספר (ברכות סימן כו אות ח), על פי המבואר בט"ז (סימן קסח ס"ק י'), שאינו תלוי בדעת של האוכל, אלא בצורת האכילה לרוב בני אדם, ולכן כיון שרוב בני אדם שותין מים בגלל הצמא שנגרם מהאוכל, לא מברכים עליהם בכל אופן גם כאשר האדם המסויים נעשה צמא מחמת הריקודים.

והסיק באוצר תשובות (סימן קכג), גם אם הצימאון הוא רק מחמת הריקודים אין לברך על המים, ומכל מקום נכון לצאת הברכה מאחר, או שיברך שהכל על מאכל אחר ויפטור המים.

מן הפת ואינו דומה לעקירת השולחן.

השאלה מתעצמת, כאשר אוכלים את מאכלי החמץ בזמן היתר אכילת החמץ, וכאשר מגיע זמן איסור אכילת חמץ מורידים את המפה, ועל המפה החדשה אוכלים רק מוצרים כשרים לפסח, האם נחשב הסיח דעתו מן הפת מחמת האיסור לאכול חמץ, או לא כי האיסור הוא בבחינת קעה הוא דרביע עליה (וראה משנ"ב מהדורת דרשו סימן אריה ביאורים ומוספים מספר 17, פסקי תשובות סימן תמד אות יג).

שאלה זהה, יש מדקדקים ליהרהר מאוד בימי הפסח מאכילת שרויה, ואוכלים מצה על מפה חד פעמי, ובגמר אכילת המצה מחליפים מפה, ועל המפה החדשה אוכלים רק את המאכלים, האם נחשב הסיח דעתו מן הפת, כי מקפיד לא לאכול מצה על המפה החדשה, או לא כי בעצם רוצה לאכול, אלא שמפסיק מחמת הזהירות משרויה.

5. שותה באמצע הריקודים

שאלה שניה: מצוי שבשעת הריקודים, נעשה צמא לשתיה, ושותה לצמאו מחמת הריקודים (או מחמת ששתה משקה חריף), ולא כי צמא מחמת האכילה, האם צריך לברך, כי אינו שותה מחמת הסעודה, או דלמא לא צריך לברך, כיון ששותה גם בגלל שצמא מהאוכל.

חובה להדגיש, שאם נניח בשאלה הקודמת שנחשב עקירת השולחן, ודאי שצריך לברך על המשקאות, וכל השאלה מתבססת על ההנחה שלא נחשב עקירת השולחן, האם בזמן הריקודים נחשב שותה לצמאו מחמת הסעודה.

שותה מים לצמאון: מבואר בגמ' (ברכות דף מב.) ברך על היין שלפני המזון, לא פטר את היין שלאחר המזון, אלא אם כן קבע סעודתו על היין.

וכתב הבית יוסף (סימן קעד ד"ה כתב באהל מועד) בשם האוהל מועד, וכן דייק מדברי הרשב"א שאם הוא צמא בסעודה מחמת דברים אחרים, ולא מחמת האכילה כלל צריך לברך. וזה הכוונה יין לאחר המזון, שבסוף הסעודה שח הרבה עד שנהיה צמא, ושותה יין מחמת השיחה ולא מחמת האכילה צריך לחזור ולברך, ורק אם צמא מחמת האכילה של הסעודה עצמה, אפילו שעבר זמן רב אחרי

סיכום הגיליון:

משיב כהלכה

דינים העולים

- א. בתוך הסעודה: דברים הבאים מחמת הסעודה כגון בשר ודגים, אין מברך כלל ונפטרים בברכת הפת. דברים הבאים שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה כגון פירות, מברך לפניהם ולא לאחריהם.
- ב. אחר הסעודה: דברים הבאים לאחר הסעודה, בין מאכלים שבאם ללפת, ובין הבאים לקנינות, מברך לפנים ולאחריהם. ויש אומרים שאם בא למזון ושובע נחשב המשך הסעודה ואינו מברך.
- ג. למעשה: לביאור הלכה על תבשיל דייטא אינו מברך אפילו שנסתלק מהפת. לחז"ל אין הבדל בין דייטא לשאר מאכלים שבאים לשבוע, וכל זמן שלא קבע לפירות אינו מברך עליהם.
- ד. סילוק הפת: בזמננו אפילו אחר הסעודה אינו חוזר ומברך שאין אנו מושכין דינו מן הפת. ובסעודות גדולות נחלקו הפוסקים האם מושכין דינו מן הפת. ואם סילק את השולחן לכל הדעות חוזר ומברך.
- ה. כיצד מרקדין: בחנתנו שמקפלים את השולחנות לריקודים קודם ברכת המזון, לרוב הפוסקים לא נחשב עקירת השולחן ואינו חוזר ומברך. ויש אומרים שנחשב עקירת השולחן וחוזר ומברך. ויש שחילקו בין סוגי המאכלים כפי שהתבאר בתוך הגיליון, והעצה לשמור מעט פת ברשותו שלכל הדעות לא נחשב היסח הדעת.
- ו. שתיה: גם השותה לצמאו מחמת הריקודים, נחשב שותה מחמת הסעודה ואינו צריך לברך, ולגבי סילוק מהפת דינו כמבואר בסעיף הקודם.

הפרס השבועי 100 שקל מזומן הזוכה בפרס גיליון 434 בסך 100 שקל מזומן הבה"ח כמר חיים שלום דייטש ני"ץ ישיבה לצעירים באינן ביתר עילית

שאלה: האם צריך לברך ברכה ראשונה ואחרונה על קינוחים בסוף הסעודה?

פירוט הדינים בסוגים הבאים; סלט פירות חיים, פירות מבושלים (קומפוט), רסק פירות, גלידה, קרטיב קרת. והאם תלוי אם הדרך לאכול קינוח בסעודה? והאם מועיל העצה לאכול עם פת (בתחילה), תחילה וסוף, הכל עם פת?
מקורות: גמ' (ברכות דף מא:), **שולחן ערוך** (סימן קעז סעיף א), **מגן אברהם ומשנ"ב ושער הציון** (שם), **הליכות שלמה** (תשרי פרק ה הערה 15), **אור לציון** (חלק ב פרק יב אות יב), **ארחות רבינו** (חלק א עמוד קס), **חוט שני** (ברכות עמוד קסח), **תשובות והנהגות** (כרך א סימן קעז, כרך ו סימן ט), **שבת הוי** (חלק ו סימן כא), **וזאת הברכה** (עמודים 42, 74, 77, 246).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה יכול לזכות בפרס. בחירת הזוכה על דעת רבני הילכתא ולפי החלטתם הבלעדית. התשובות המובחרות ישלבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.
בכדי להשיב ולהגיש תשובה, מספיק לעיין במראה מקום אחד!
 נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחר יום ראשון תיחשב לשבוע הבא). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באמת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085-02 שולח 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

זכות התורה תעמוד לרפואת הילד אהרן ידידיה בן ציפורה חוה שיחי' לרפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל

עדכוני הלכה

אות ה

הערת הג"ר דוד שמעון מינצברג שליט"א: בהמשך למה שהובא (בגיליונות 429, 434 מדור 'דבר העורך') דברי הבאר היטב (סימן קפה ס"ק א), שאין אות ה בברכת המזון, כי כל המברך ברכת המזון בכוונה אין שולט בו לא חרון אף לא שצף ולא קצף. יש לציון שמצינו את האות ה ב'לעל הניסים' לפורים, טף ונשים, וכנראה הכוונה שבעיקר ברכת המזון אינו מופיע, ואילו 'על הניסים' בברכת המזון הוא רק מנהג (משנ"ב סימן רח ס"ק נט).
 כעין זה ידוע, שאין בשמונה עשרה אות ה כי המתפלל בכוונה אין שולט בו חרון אף. ומכל מקום מצינו אות ה בתחנונים אחרי שמונה עשרה: 'ובמצוותיך תרדוף נפשי', וצריך לומר שאינו מעיקר התפילה.

נושא הגיליון הבא: 'קינוחים בסוף הסעודה'
 טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

ברכת מזל טוב לחבר המערכת הג"ר שלמה רייזפלד שליט"א לרגל שמחת הבר מצוה לבנו החשוב יקיר וחכים כמר מרדכי ני"ץ יהי רצון שירווח ממנו ומכל אצאצאיו רוב נחת דקדושה אמן

הילכתא
 לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- ביורוי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

קו מידע הלכתי 02-5377-085
מכון הילכתא 02-535-0-535
 מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...
 פקס: 02-6507823 לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com